

tot alcoholconsumptie, rookgedrag, voedingskeuzes en sport. Daarnaast vinden we ook verschillen tussen sociale klassen met betrekking tot het effect van subjectieve status op de relatie tussen klasse en levensstijl. Het is namelijk zo dat bij de eerder sociale vormen van levensstijl zoals sport en alcoholconsumptie, individuen in de lagere en middenklasse gezondere keuzes maken naarmate hun subjectieve status hoger is, om zo tegemoet te komen aan de (perceptie van) verwachtingen van een hogere sociale positie. Samengevat tonen we in deze studie aan dat subjectieve status belangrijk is om zowel cardiovasculaire gezondheidsverschillen alsook verschillen qua (on)gezonde levensstijl te verklaren. Dit komt explicieter naar voren omtrent levensstijl omdat cardiovasculaire gezondheid ook mede door andere factoren zoals genetische aanleg en stress bepaald wordt, hoewel we nog steeds een effect van subjectieve status vinden. Dit geeft aan dat niet enkel de materiële middelen en positie die mensen hebben een invloed kunnen uitoefenen op hun gezondheid en levensstijl. Eerder komt prominent naar voren dat de manier waarop mensen hun sociale positie ervaren een vitale rol kan spelen qua zowel gedrag als effectieve gezondheid.

Genderideologie en vrouwelijke arbeidsmarkttransities in Nederlandse koppels

door Yassine Khoudja en Fenella Fleischmann

Oorspronkelijk artikel: Khoudja, Y., and Fleischmann, F. (2018) Gender Ideology and Women's Labor Market Transitions Within Couples in the Netherlands. *Journal of Marriage and Family*, 80(5), 1087-1106. DOI: 10.1111/jomf.12510.

In de afgelopen decennia hebben Nederland en andere westerse landen een grote toename in het aandeel van werkende vrouwen meegemaakt. Tegelijkertijd werd de houding in de samenlevingen tegenover de arbeidsparticipatie van vrouwen steeds positiever. Maar hoewel de vrouwelijke arbeidsparticipatie gestaag is toegenomen heeft dit (nog) niet geleid tot een gelijke participatiegraad en arbeidstijd tussen mannen en vrouwen. Veel vrouwen zijn nog steeds economisch afhankelijk van hun partner omdat ze duidelijk minder uren werken. De deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt draagt bij aan het verkleinen van het armoederisico voor vrouwen en kinderen, in het bijzonder armoede als gevolg van ingrijpende levensgebeurtenissen zoals een plots ontslag of het overlijden van een levenspartner.

In tegenstelling tot alleenstaande vrouwen kunnen vrouwen die een partner hebben hun arbeidsmarktgedrag binnen hun relatie coördineren. Om het gedrag op de arbeidsmarkt van vrouwen die samenwonen of getrouwd zijn te kunnen verklaren is het dus nodig om een analyse uit te voeren vanuit het perspectief van het koppel, die rekening houdt met de specifieke eigenschappen van vrouwen én van hun partners. De meeste eerdere studies naar het effect van partnerschap hebben de nadruk gelegd op de verdeling van hulpbronnen waarover beide partners beschikken (bijvoorbeeld opleiding, arbeidsmarktervaring, inkomen) alsook op de aanwezigheid van kinderen als cruciale componenten in de beslissing over de (omvang van de) vrouwelijke arbeidsparticipatie. Onderzoek over de verdeling van betaalde en huishoudelijke arbeid binnen relaties heeft ook lang geweten naar genderrollen als verklaring voor het feit dat vrouwen mannen nog niet hebben ingehaald wat betreft de graad van arbeidsmarktparticipatie. Individuen met een traditionele houding tegenover genderrollen denken dat vrouwen zich moeten concentreren op het opvoeden van kinderen en op onbetaalde huishoudelijke arbeid, zoals schoonmaken en koken, terwijl het de primaire taak van de man is om het huishouden van een vast inkomen te voorzien. Individuen die egalitaire genderrollen voorstaan, vinden daarentegen dat betaalde en onbetaalde arbeid gelijk verdeeld zouden moeten worden tussen beide partners. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals de toenemende normatieve dominantie van het individualisme, dat claimt dat mensen hun levens moeten leiden volgens hun 'ware innerlijke zelf', de veranderingen in gezinsbeleid en de structuur van de arbeidsmarkt, hebben eraan bijgedragen dat de houding tegenover genderrollen van vrouwen zelf meer centraal is komen te staan in onderzoek dat het gedrag van vrouwen op de arbeidsmarkt analyseert. Empirische studies laten zien dat de houding die vrouwen aannemen tegenover genderrollen vroeg in hun loopbaan inderdaad hun status op de arbeidsmarkt ook jaren later nog beïnvloedt.

Naast de houding van vrouwen zelf tegenover genderrollen kan ook die van hun partners bijdragen tot een beter begrip van de vrouwelijke arbeidsparticipatie. Kwalitatief onderzoek heeft een aantal manieren beschreven waarop koppels onderhandelen over de verdeling van betaalde en huishoudelijke arbeid, en hoe individuele partners omgaan met de incongruenties tussen hun houding en voorkeur aan de ene kant, en het feitelijke compromis aan de andere kant. Maar er bestaat slechts weinig onderzoek dat werkelijk onderzocht heeft hoe de houding van beide partners tegenover genderrollen, naast de voor de arbeidsparticipatie relevante

hulpbronnen, een invloed heeft op de vrouwelijke arbeidsparticipatie, in samenhang met de attitudes en hulpbronnen van de vrouwen zelf en de aanwezigheid van kinderen.

Onze studie onderzoekt dus het effect van de arbeidsparticipatie bevorderende hulpbronnen van beide partners, alsook van de aanwezigheid van kinderen in het huishouden, op arbeidsmarkttransities van vrouwen, in samenhang met de houding die beide partners aannemen ten overstaan van genderrollen. De hypothesen zijn dat de houding van beide partners tegenover genderrollen de transitie van vrouwen op de arbeidsmarkt direct beïnvloedt, maar dat deze ook het effect van de arbeidsmarkthulpbronnen van beide partners en het effect van jonge kinderen in het huishouden beïnvloedt, waarbij we verwachten dat een traditionele opvatting over genderrollen van een of beide partners het effect van remmende factoren (zoals kinderen) versterkt en het effect van stimulerende factoren (zoals een hoge opleiding) verzwakt.

Onderzoeksaanpak

Deze studie maakt gebruik van de *Netherlands Kinship Panel Survey* (NKPS), een longitudinale panelstudie van huishoudens uit Nederland, die data bevat van drie golven, verzameld tussen 2002 en 2011. Doelgroep van de analyse zijn alleen vrouwen die tijdens de hele studie dezelfde partnerrelatie hadden. We onderzoeken drie verschillende vrouwelijke arbeidsmarkttransities met random-effect regressies: het betreden en het verlaten van de arbeidsmarkt alsook veranderingen in het aantal gewerkte uren. NKPS bevat gedetailleerde informatie over de economische situatie en houdingen van beide partners. Genderideologie wordt voor beide partners rechtstreeks bepaald door een factor die is gebaseerd op instemming of afwijzing van vijf claims, zoals: 'Het is voor jongens belangrijker dan voor meisjes dat zij later hun eigen inkomen kunnen verdienen' op een 5-puntsschaal. We meten het effect van economische hulpbronnen van de partner door het relatieve opleidingsniveau van vrouwen in vergelijking met hun partner alsook door de arbeidsmarktstatus (werkend/niet werkend) en het absolute inkomen van de (mannelijke) partner. We nemen ook mee of de partner sinds de laatste golf een substantiële vermindering of verhoging van zijn inkomen (vergeleken met een stabiel inkomen) heeft ervaren. Ten slotte meten we of het aantal kinderen onder de vier jaar in het huishouden is toegenomen (in het geval dat er een nieuw kind is geboren) of afgenomen (in het geval dat een kind de schoolleeftijd heeft bereikt zonder dat er een nieuwe geboorte plaatsvond) tussen twee golven.

We controleren daarnaast voor het aantal nog niet schoolplichtige kinderen in het huishouden, het opleidingsniveau en de gezondheid van de vrouwelijke deelnemers.

Belangrijkste bevindingen

De resultaten laten zien dat de houding van vrouwen tegenover genderrollen een invloed heeft op het betreden en verlaten van de arbeidsmarkt, maar niet op een verandering in het aantal gewerkte uren. Voor de attitude van hun (mannelijke) partners geldt dat deze eveneens het vrouwelijke verlaten van de arbeidsmarkt beïnvloedt, maar niet het betreden, noch het aantal gewerkte uren. Dit is een opmerkelijke bevinding gezien het feit dat de echtgenoot nog tot het begin van de jaren 1980 in enkele westerse landen legaal een sterkere positie over belangrijke familiale beslissingen had dan de echtgenote. Bijvoorbeeld in Duitsland was het nog tot 1976 nodig dat de echtgenoot toestemming verleende voor de arbeidsparticipatie van zijn partner. In Nederland was tot 1984 de houding van de man bij belangrijke beslissingen zoals de opleiding van de kinderen belangrijker dan de houding van de moeder. Een generatie later hebben vrouwen zich voor wat betreft hun arbeidsparticipatie grotendeels bevrijd van de juridische macht maar ook van de normatieve invloed van hun partners. Desondanks vinden wij wel een invloed van de genderideologie van de partner op het verlaten van de arbeidsmarkt, wat aanduidt dat enkele vrouwen nog steeds stoppen met werken als hun partner dat wenst.

Bovendien toont de analyse dat een geboorte positief met het verlaten van de arbeidsmarkt en de afname in de aantal gewerkte uren samenhangt, maar niet dat kinderen die met school beginnen de kans op arbeidsmarktintrede van (niet-werkende) moeders verhogen. Dit betekent dat het Nederlandse model succesvoller is in het op de arbeidsmarkt houden van vrouwen na de geboorte van een kind dan in het terug naar de arbeidsmarkt krijgen van niet-werkende vrouwen. De bevindingen tonen ook aan dat moederschap tot een sterkere daling in het aantal gewerkte uren leidt voor vrouwen die een traditionelere houding aannemen ten overstaan van genderrollen en dat het effect van arbeidsmarktrelevante hulpbronnen van de partner niet beïnvloed wordt door de genderideologie van koppels. Er is ook geen sterk direct effect van deze hulpbronnen van de partner op vrouwelijke arbeidsmarkttransities, wat mogelijk een teken is dat de economische functie van partnerschap in de Nederlandse samenleving over het algemeen afneemt.